

Warszawa, dnia 5 września 2017 r.

Poz. 1692

ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA ROLNICTWA I ROZWOJU WSI¹⁾

z dnia 4 sierpnia 2017 r.

w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy obsłudze zwierząt gospodarskich

Na podstawie art. 237¹⁵ § 2 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 2016 r. poz. 1666, 2138 i 2255 oraz z 2017 r. poz. 60 i 962) zarządza się, co następuje:

§ 1. Rozporządzenie określa wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy przy obsłudze zwierząt gospodarskich w rozumieniu przepisów o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich, zwanych dalej „zwierzętami”.

§ 2. Przez obsługę zwierząt rozumie się czynności związane z chowem, hodowlą oraz użytkowaniem zwierząt, wykonywane codziennie lub okresowo, w szczególności prace związane z karmieniem, pojeniem, dojeniem, rozrodem, wymianą ściółki, pomocą podczas zabiegów lekarsko-weterynaryjnych, pielęgnacją i transportem.

§ 3. W pomieszczeniach przeznaczonych do utrzymywania zwierząt, zwanych dalej „pomieszczeniami inwentarskimi”:

- 1) utrzymuje się czystość i porządek;
- 2) podejmuje się działania mające na celu przeciwdziałanie zagrzybieniu ścian i sufitów;
- 3) zapewnia się oświetlenie umożliwiające bezpieczne wykonywanie pracy przy obsłudze zwierząt;
- 4) wyznacza się bezpieczne miejsca do przechowywania maszyn, urządzeń, narzędzi oraz odzieży ochronnej;
- 5) zapewnia się dostęp do umywalki z doprowadzoną ciepłą i zimną wodą, dozownikiem ze środkiem myjącym do rąk, dozownikiem ze środkiem dezynfekcyjnym do rąk oraz pojemnikiem z ręcznikami jednorazowego użytku.

§ 4. 1. W nowo budowanych lub przebudowywanych pomieszczeniach inwentarskich stosuje się urządzenia techniczne ułatwiające pracę przy dowozie i dozowaniu pasz, usuwaniu odchodów zwierzęcych oraz pojeniu zwierząt.

2. W pomieszczeniach, o których mowa w ust. 1, niedopuszczalne jest umieszczanie progów w otworach drzwiowych, na ciągach komunikacyjnych i w przejściach.

3. W pomieszczeniach, o których mowa w ust. 1, drzwi otwierają się na zewnątrz i posiadają zabezpieczenie przed samoczynnym zamykaniem, a studzienki oraz kanały odprowadzające ścieki, gnojówkę i gnojownicę są zabezpieczone pokrywami lub rusztem zabezpieczającymi przed przypadkowym wpadnięciem do studzienki lub kanału.

4. W pomieszczeniach inwentarskich, w których znajdują się poddasza użytkowe, otwory w stropach i ścianach służące do zrzucania pasz i słomy zabezpiecza się balustradami składającymi się z poręczy ochronnych umieszczonych na wysokości co najmniej 1,1 m i krawężników o wysokości co najmniej 0,15 m, licząc od poziomu stropu pod poddaszem. Między poręczą i krawężnikiem umieszcza się w połowie wysokości poręcz pośrednią lub przestrzeń tę wypełnia się w sposób uniemożliwiający wypadnięcie.

---

¹⁾ Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi kieruje działem administracji rządowej – rozwój wsi, na podstawie § 1 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 listopada 2015 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (Dz. U. poz. 1906).

5. W pomieszczeniach inwentarskich, w których są stosowane urządzenia z silnikiem elektrycznym, zapewnia się zabezpieczenie tych urządzeń przez zastosowanie obudowy lub zabudowy chroniącej przed wydostaniem się elementów konstrukcyjnych silnika podczas jego pracy, jak również przed czynnikami zewnętrznymi, które mogą spowodować jego uszkodzenie.

6. W pomieszczeniach inwentarskich, w których występują hale udojowe z kanałami udojowymi, przy schodach stosuje się poręcze lub barierki o właściwościach antypoślizgowych, a w przypadku występowania zmian poziomu powierzchni zamieszcza się informacje o zmianie poziomu powierzchni, w szczególności takie jak: „uwaga wzniesienie” lub „uwaga uskok”.

7. Na ciągach komunikacyjnych szczególnie narażonych na wodę lub odchody zwierzęce, służących do przemieszczania się osób wykonujących prace przy obsłudze zwierząt, zapewnia się stosowanie posadzki antypoślizgowej.

§ 5. W pomieszczeniach inwentarskich przeznaczonych dla świń stosuje się kojce skonstruowane w sposób umożliwiający:

- 1) zadawanie paszy świniom spoza kojca;
- 2) odgrodzenie prosiąt od lochy bez konieczności wchodzenia do części kojca przeznaczonego dla lochy;
- 3) natychmiastowe opuszczenie kojca przez osoby wykonujące prace przy obsłudze tych zwierząt.

§ 6. W przypadku zwierząt utrzymywanych w systemie otwartym zapewnia się:

- 1) ogrodzone wybiegi wyposażone w wyjścia ewakuacyjne dla osób wykonujących prace przy obsłudze tych zwierząt;
- 2) odłownię, którą jest wydzielone pomieszczenie lub zagroda, umożliwiającą bezpieczne wykonanie zabiegów weterynaryjnych lub zootechnicznych związanych z obsługą tych zwierząt.

§ 7. Na terenie gospodarstwa, w którym są utrzymywane lisy pospolite, lisy polarne, norki amerykańskie i jenoty, zapewnia się pomieszczenia higieniczno-sanitarne dla osób wykonujących prace przy obsłudze tych zwierząt.

§ 8. 1. Przy obsłudze zwierząt niedopuszczalne jest:

- 1) wykonywanie pracy po spożyciu alkoholu, środków odurzających lub środków psychotropowych;
- 2) zbliżanie się do zwierząt bez zasygnalizowania im swojej obecności;
- 3) palenie tytoniu;
- 4) spożywanie posiłków.

2. Osoby wykonujące prace przy obsłudze zwierząt wykonują te prace w taki sposób, aby nie niepokoić zwierząt, w szczególności ograniczają powstawanie dźwięków, które mogą niepokoić zwierzęta, z wyjątkiem czynności wykonywanych podczas wypędzania zwierząt z pomieszczeń.

§ 9. 1. Buhaje, ogiery, knury, tryki, kozły, konie wykazujące skłonności do kopania i gryzienia, lochy z prosiętami, strusie utrzymywane w warunkach fermowych oraz jeleniowate uznaje się za zwierzęta niebezpieczne i przy ich obsłudze zachowuje się szczególne środki ostrożności, o których mowa w ust. 2–7, z wyłączeniem obsługi tych zwierząt utrzymywanych w systemie otwartym.

2. Zwierzęta niebezpieczne są:

- 1) obsługiwane przez te same osoby;
- 2) utrzymywane w oddzielnych kojcach albo boksach lub przywiązywane uwiązami, z wyjątkiem utrzymywania loch razem z prosiętami.

3. Kojce i boksy, o których mowa w ust. 2 pkt 2, są wykonane w taki sposób, aby karmienie zwierząt w nich przebywających odbywało się bez konieczności wchodzenia do nich, a drzwi otwierały się na zewnątrz.

4. Niedopuszczalne jest przywiązywanie zwierząt niebezpiecznych do ruchomych lub niewłaściwie umocowanych przedmiotów.

5. Zwierzętom niebezpiecznym, które wykazują skłonności do gryzienia, jeżeli przebywają poza stałym miejscem utrzymywania, nakłada się kagańce.

6. Zwierzęta niebezpieczne wykazujące skłonności do kopania lub gryzienia utrzymuje się w boksach, o których mowa w ust. 2 pkt 2, w sposób zapewniający bezpieczeństwo osób wykonujących prace przy obsłudze tych zwierząt.

7. Budowa ogrodzeń boksów i kopców, o których mowa w ust. 2 pkt 2, powinna uniemożliwiać zwierzętom w nich przebywającym ich przeskoczenie lub zniszczenie.

8. W pomieszczeniach inwentarskich, w których znajdują się boksy lub kojce, o których mowa w ust. 2 pkt 2, nad wydzielonym miejscem utrzymywania zwierząt niebezpiecznych, które wykazują skłonności do kopania lub gryzienia, umieszcza się napisy ostrzegawcze.

§ 10. 1. W przypadku konieczności wyprowadzenia zwierząt niebezpiecznych z miejsca, w którym one przebywają, zwierzęta te wyprowadza się pojedynczo, z zastosowaniem mocnego uwiąz, z tym że przy wyprowadzaniu:

- 1) ogierów – stosuje się ogłowie wędzidłowe lub kolec, a w przypadku klaczy stosuje się kantar lub ogłowie wędzidłowe;
- 2) knurów i loch – stosuje się specjalną klatkę na kółkach;
- 3) buhajów poniżej 12. miesiąca życia – stosuje się uwiąz przy asekuracji drugiej osoby;
- 4) buhajów powyżej 12. miesiąca życia – stosuje się metalowy drążek o długości około 1,5 m przymocowany do pierścienia nosowego.

2. Drążek, o którym mowa w ust. 1 pkt 4, zapina się do pierścienia nosowego przed wyprowadzeniem buhaja z boksu.

§ 11. 1. Osoba wykonująca prace przy obsłudze strusi kieruje się zasadą ograniczonego zaufania wobec tych zwierząt, zachowując ostrożność, szczególnie w przypadku obsługi dorosłych strusi przebywających na wybiegach.

2. Przy obsłudze strusi w trakcie zabiegów weterynaryjnych, ważenia i transportu używa się narzędzi przeznaczonych do łapania i unieruchamiania tych zwierząt.

3. Wybiegi, na których przebywają strusie, posiadają wyjście ewakuacyjne umożliwiające ucieczkę w przypadku ataku tych zwierząt.

4. Przepędzanie i łapanie strusi oraz zbiór jaj strusich na wybiegach przeprowadzają co najmniej dwie osoby, z zachowaniem następujących wymagań:

- 1) chwytanie dorosłych strusi wykonuje się przy pomocy długiego kija zagiętego w formie laski; po unieruchomieniu zwierzęcia nakłada mu się kaptur tak, aby zakrywał oczy i uniemożliwiał zranienie osób wykonujących prace przy obsłudze strusi, w szczególności wskutek ataku dziobem;
- 2) do strusia podchodzi się z boku w taki sposób, aby uniknąć kopnięcia.

§ 12. 1. Wykonując zabiegi pielęgnacyjne, hodowlane lub weterynaryjne na bydle, jeleniowatych, kozłach i trykach:

- 1) używa się unieruchamiającego te zwierzęta poskromu lub innego środka umożliwiającego bezpieczne wykonanie zabiegu;
- 2) niespokojnym zwierzętom oczy zakrywa się specjalnym kapturem.

2. Zabiegi pielęgnacyjne racic lub kopyt przeprowadza się po unieruchomieniu kończyny zwierzęcia podlegającej zabiegowi.

3. Strzyżenie owiec przy użyciu sprzętu elektrycznego wykonuje się na suchym podeście, a osoby wykonujące tę pracę wyposaża się w obuwie antyelektrostatyczne.

4. Przepędzanie stada bydła, koni, owiec lub kóz liczącego powyżej 20 sztuk wykonują co najmniej dwie osoby pracujące przy obsłudze tych zwierząt.

§ 13. 1. W przypadku zastosowania elektrycznego ogrodzenia pastwiska oznacza się je tablicami ostrzegawczymi w sposób widoczny także dla osób niewykonywających prac przy obsłudze zwierząt.

2. Niedopuszczalny jest wypas buhajów nieuwiązanych oraz w pobliżu krów, z wyjątkiem utrzymywania tych zwierząt w systemie otwartym.

§ 14. Podczas używania koni w zaprzęgach uprząż nakłada się w sposób uniemożliwiający zerwanie lub przypadkowe jej rozpięcie.

§ 15. Osobom wykonującym prace przy obsłudze zwierząt zapewnia się:

- 1) wiedzę na temat zachowań zwierząt i bezpiecznej ich obsługi, zwracając szczególną uwagę na konieczność zachowania ostrożności i kierowania się zasadą ograniczonego zaufania wobec zwierząt;

- 2) środki ochrony indywidualnej chroniące przed zagrożeniami ze strony obsługiwanych zwierząt, czynnikami biologicznymi, fizycznymi i chemicznymi, w szczególności takie jak odzież, nakrycie głowy, rękawice, okulary i obuwie;
- 3) wydzielone pomieszczenie do spożywania posiłków, z możliwością uprzedniego umycia rąk i twarzy.

§ 16. Osobom wykonującym prace przy obsłudze zwierząt utrzymywanych w systemie otwartym oraz wypasającym zwierzęta w warunkach, w których występuje ryzyko ukąszenia przez kleszcze, zapewnia się środki zabezpieczające, w szczególności:

- 1) kryte obuwie;
- 2) przewiewną, ale szczelną odzież ochronną w kolorze jasnym, osłaniającą nogi i ręce;
- 3) nakrycie głowy;
- 4) powszechnie dostępne środki odstrasżające kleszcze.

§ 17. 1. Praca w pasiekach jest wykonywana przy użyciu odzieży ochronnej oraz przyrządu do odymiania pszczół (podkurzacza).

2. Przegląd uli w pasiece jest wykonywany w dni pogodne, w godzinach przedpołudniowych, w porze najliczniejszego oblotu pszczół.

3. Osoby wykonujące prace przy obsłudze pasiek powinny unikać:

- 1) drażnienia pszczół, w szczególności przez wykonywanie gwałtownych ruchów lub silne odymianie (podkurzanie);
- 2) przechodzenia przed wylotem ula;
- 3) używania środków zapachowych.

§ 18. 1. Do obsługi zwierząt przy ich załadunku, transporcie i wyładunku stosuje się przepisy załącznika nr 1 do rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2005 z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas transportu i związanych z tym działań oraz zmieniającego dyrektywy 64/432/EWG i 93/119/WE oraz rozporządzenie (WE) nr 1255/97 (Dz. Urz. UE L 3 z 05.01.2005, str. 1, z późn. zm.²⁾).

2. Podczas przewozu zwierząt środkami transportu osoby konwojujące są obowiązane przebywać w miejscu oddzielnym od zwierząt, zapewniającym bezpieczeństwo tym osobom.

§ 19. Osobom wykonującym prace przy obsłudze zwierząt, które zostały poszkodowane na skutek ugryzienia lub poturbowania przez zwierzęta lub na skutek zranienia przez przedmioty zanieczyszczone odchodami, wydaliniami, wydzielinami, płynami ustrojowymi lub ziemią, niezwłocznie zapewnia się pomoc lekarską.

§ 20. Traci moc rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 września 2001 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy obsłudze zwierząt gospodarskich (Dz. U. poz. 1268 oraz z 2005 r. poz. 2149).

§ 21. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi: *K. Jurgiel*

---

²⁾ Zmiany wymienionego rozporządzenia zostały ogłoszone w Dz. Urz. UE L 95 z 07.04.2017, str. 1.